

УДК 347.73:336

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v6.2023.20>**М. Возний,**аспірант кафедри приватного та публічного права
Київського національного університету технологій та дизайну

СУТНІСТЬ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

Митні платежі є одним із системоутворюючих джерел формування Державного бюджету України. Правильність нарахування, повнота і своєчасність сплати митних платежів платниками податків залежить від ефективності їх адміністрування митними органами. Однак у Митному кодексі України відсутнє визначення такої категорії як «адміністрування митних платежів». Водночас дієве адміністрування митних платежів є необхідною передумовою повного і своєчасного виконання державного бюджету за митними платежами і гарантією виконання державою завдань, що фінансуються за рахунок цих коштів. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблематика сутності та правової природи адміністрування митних платежів.

Окремим питанням адміністрування митних платежів присвячені праці таких вчених, як А. О. Беспалова, О. О. Добрянська, Л. О. Копцева, М. П. Кучерявенко, Ю. В. Оніщук, Н. Ю. Пришва, Т. О. Проценко, А. В. Саленков, О. О. Семчик та ін. Однак питання сутності та правової природи адміністрування митних платежів залишились поза увагою науковців.

Метою статті є з'ясування сутності та правової природи адміністрування митних платежів.

У літературі під адмініструванням розуміється керівництво, управління [1, с. 59]; управляти, завідувати, управляти бюрократично через

накази, командування [2, с. 23]; діяльність із керівництва ким-небудь або чимось [3, с. 28]. Адміністрування є різновидом управлінської діяльності інституцій публічної влади, завдяки якій держава та громадянське суспільство забезпечують самокерованість (самоврядність) усєї суспільної системи та її розвиток у певному, визначеному напрямі [4, с. 666]. Термін «адміністрування» доцільно розглядати як: а) спосіб реалізації публічного інтересу як інтересу певної соціальної спільноти, об'єднаної у межах території держави; б) механізм реалізації державної політики; в) діяльність органів публічної влади, спрямована на досягнення загально-суспільних цілей [5, с. 233].

І. П. Яковлев вказує на широке застосування поняття «адміністрування», яке використовується на теперішній час для характеристики: управління та його механізму; реформування виконавчо-розпорядчої діяльності держави; підгалузі та порівняльного методологічного підходу науки державного управління; організації сплати загальнообов'язкових платежів; організаційно-правової діяльності окремих органів; виконання адміністративних повноважень у судовій гілці влади тощо, має об'єктивне підґрунтя та обумовлено необхідністю позначити якісно новий аспект владно-суспільної взаємодії [6, с. 29–30].

Безпосереднє здійснення митної справи покладається на митні органи. Одним із завдань митних органів

є забезпечення справляння митних платежів, здійснення контролю правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення у межах повноважень, визначених Митним кодексом України (далі – МК України), Податковим кодексом України (далі – ПК України) та іншими актами законодавства України, організація застосування гарантій забезпечення сплати митних платежів, взаємодія з банківськими установами та незалежними фінансовими посередниками, що надають такі гарантії [7]. Такий вид діяльності митних органів являє собою адміністрування митних платежів.

У юридичній науці відсутній єдиний підхід до розуміння конструкції «адміністрування митних платежів». На думку С. О. Баранова адміністрування митних платежів включає у себе визначення повноважень органів державної влади щодо регулювання процесів роботи в митній сфері, визначення головних завдань у роботі суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та митних органів, процес митного контролю й оформлення товарів на митниці тощо [8, с. 117]. У свою чергу О. В. Озеруга під адмініструванням митних платежів розуміє управлінську діяльність контролюючих органів, яка здійснюється шляхом вчинення дій та прийняття рішень, спрямованих на забезпечення виконання вимог митного та податкового законодавства, своєчасного та в повному обсязі надходження митних платежів до державного бюджету України, законних прав та інтересів платників податків і створення сприятливих умов для реалізації покладених на них обов'язків [9, с. 94].

Натомість Л. О. Батанова вважає, що адміністрування митних платежів – це організаційно-розпорядча діяльність у сфері управління із застосуванням адміністративних, фінансових методів та інформаційних технологій у сфері сплати митних платежів

з метою реалізації завдань та функцій контролюючих органів України при здійсненні митної справи. На її думку до змісту адміністрування митних платежів належать: облік платників, визначення суми податкового зобов'язання платника податку, порядок сплати митних платежів, погашення податкового боргу, митний контроль та відповідальність за порушення правил сплати митних платежів тощо. Але разом із визначенням митної вартості товарів складовими адміністрування митних платежів також є правильність класифікації товарів відповідно до УКТ ЗЕД, країни походження товару [10, с. 122].

О. Ф. Запорожець вживає конструкцію «митно-податкове адміністрування», яку розглядає складовою частиною податкового адміністрування та одночасно підсистемою (елементом) митної справи, сукупністю норм (правил), методів, прийомів і засобів, за допомогою яких митні органи здійснюють управлінську діяльність в митній сфері, направлену на контроль за дотриманням митно-податкових норм, за правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю сплати мита та інших податків, а також інших платежів, стягнення яких передбачено у разі переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України [11, с. 73].

При цьому не слід ототожнювати поняття «митне адміністрування» та «адміністрування митних платежів». Митне адміністрування – це державна управлінська діяльність, яка являє собою сукупність організаційно-правових заходів та дій, що здійснюються митними органами України у межах своїх повноважень у забезпеченні митної справи [12, с. 114–115]. Адміністрування митних платежів є складовою митного адміністрування.

З'ясовуючи сутність поняття «адміністрування митних платежів» необхідно звернути увагу на те, що у ПК України застосовано конструкцію «адміністрування податків, збо-

рів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи» – сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом [13]. Водночас, слід зазначити, що у ПК України є окремий розділ «Адміністрування податків, зборів, платежів», який охоплює значно більше заходів (визначення суми податкових та/або грошових зобов'язань платника податків, порядок їх сплати та оскарження рішень контролюючих органів; погашення податкового боргу платників податків; відповідальність за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи тощо), які здійснюються контролюючими органами з метою правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків, зборів, платежів платниками податків. У зв'язку з цим законодавче визначення категорії «адміністрування податків, зборів, платежів» є недосконалим і цілком справедливо на це вказують науковці [14, с. 47–48].

Характеризуючи конструкцію «адміністрування митних платежів» необхідно відмітити, що за своїм змістом митні правовідносини засновані на принципах владності і підпорядкування, їм властивий публічно-правовий характер. Це зумовлено характером повноважень митних органів, а також тим, що у їх діяльності переважають державні, а не

приватні інтереси. З огляду на це, митні правовідносини є різновидом публічних і їм властиві ознаки останніх [15, с. 144]. При цьому, як слушно відмічає Ю. В. Оніщик, митні правовідносини регулюються сукупністю правових норм різної галузевої належності [16, с. 11]. Сформулювати принципове уявлення про правову природу поняття «адміністрування митних платежів» дає можливість характеристика інституту митних платежів. У ч. 2 ст. 1 МК України встановлено, відносини, пов'язані із справлянням митних платежів, регулюються цим Кодексом, ПК України та іншими законами України з питань оподаткування [7]. Відповідно до п. п. 14.1.113 п. 14.1 ст. 14 ПК України митні платежі – це податки, що відповідно до цього Кодексу або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи [11]. Згідно п. 1.2 ст. 1 ПК України [13], ч. 2 ст. 270 МК України [7] правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, визначаються ПК України, крім правил оподаткування товарів митом, які встановлюються МК України та іншими законами з питань митної справи.

Відповідно до п. 27 ч. 1 ст. 4 МК України до митних платежів належить мито, акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції) [7]. Згідно ст. 9 ПК України мито, податок на додану вартість, акцизний податок належать до системи загальнодержавних податків [13]. У ст. 270 МК України передбачено, що правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, митом, крім особливих видів мита, встановлюються цим Кодексом та міжнародними договорами, згода на

обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Правила оподаткування особливими видами мита встановлюються законами України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», окремим законом щодо встановлення додаткового імпортного збору. Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, іншими (крім мита) митними платежами встановлюються ПК України з урахуванням особливостей, що визначаються цим Кодексом. Особливості оподаткування митними платежами товарів, поміщених у відповідний митний режим, визначені у статті 286 та розділі V цього Кодексу, а також у розділах V і VI ПК України [7]. Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, митом регламентовано МК України (Глава 42 Розділ IX), акцизного податку та податку на додану вартість – ПК України (Розділи VI та V). Отже, інститут митних платежів об'єднує в собі норми як податкового, так і митного законодавства [17, с. 24].

Варто також зазначити, що у п. 40.1 ст. 40 ПК України передбачено, що у разі якщо іншими розділами цього Кодексу або законами з питань митної справи визначається спеціальний порядок адміністрування окремих податків, зборів, платежів, використовуються правила, визначені в іншому розділі або законі з питань митної справи [13]. Таким чином, адміністрування митних платежів об'єднує в собі норми як податкового, так і митного законодавства.

Основна мета адміністрування митних платежів – це здійснення заходів посадовими особами митних органів, які спрямовані на правильність нарахування, повноти і своєчасності сплати митних платежів

платниками податків. Така діяльність посадових осіб митних органів переплітається з публічною фінансовою діяльністю, яка полягає у плановій та систематичній діяльності держави й органів місцевого самоврядування у сфері мобілізації, розподілу, перерозподілу й використання публічних фондів коштів із метою виконання покладених на них завдань і функцій та задоволення публічного інтересу [18, с. 45-46]. Зважаючи на те, що адміністрування митних платежів являє собою публічну фінансову діяльність у процесі формування доходної частини Державного бюджету України, цілком доцільно стверджувати, що адміністрування митних платежів є напрямом публічної фінансової діяльності, і відповідно інститутом фінансового права [19, с. 102].

Необхідно також зазначити, що інститут адміністрування митних платежів об'єднує в собі не тільки норми податкового та митного законодавства, а і адміністративного, оскільки здійснюючі адміністрування митних платежів митні органи уповноважені застосовувати і заходи адміністративно-правового характеру (наприклад, дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів, є адміністративним правопорушенням (ст. 485 МК України).

Підсумовуючи викладене, вважаємо, що адміністрування митних платежів є комплексним інститутом, який об'єднує в собі норми митного, податкового та адміністративного законодавства. Адміністрування митних платежів – це сукупність дій, рішень та процедур, за допомогою яких митні органи та їх посадові особи здійснюють діяльність, спрямовану на забезпечення правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів та застосування заходів щодо їх примусового стягнення. Адміністрування митних платежів має

свою специфіку, яка відрізняється від адміністрування податків, зборів, платежів, що передбачена податковим законодавством, оскільки охоплює такі інститути митного регулювання як країна походження товару, митна вартість товарів, Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності, митні режими, митне оформлення, декларування, митний контроль, забезпечення сплати митних платежів.

Стаття присвячена з'ясуванню сутності та правової природи інституту адміністрування митних платежів. Зазначено, що згідно митного законодавства діяльність митних органів у напрямку забезпечення справляння митних платежів, здійснення контролю правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення, організації застосування гарантій забезпечення сплати митних платежів, взаємодії з банківськими установами та незалежними фінансовими посередниками, що надають такі гарантії, являє собою адміністрування митних платежів.

Наведено підходи науковців щодо визначення адміністрування митних платежів. Наголошено, що у юридичній науці відсутній єдиний підхід до розуміння категорії «адміністрування митних платежів». Звернуто увагу на конструкцію «адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи», яка передбачена у податковому законодавстві. Вказано на недосконалість її законодавчого визначення, оскільки адміністрування податків, зборів, платежів охоплює значно більше заходів,

які здійснюються контролюючими органами з метою правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків, зборів, платежів платниками податків.

Констатовано, що адміністрування митних платежів є комплексним інститутом, який об'єднує в собі норми митного, податкового та адміністративного законодавства. Адміністрування митних платежів визначено як сукупність дій, рішень та процедур, за допомогою яких митні органи та їх посадові особи здійснюють діяльність, спрямовану на забезпечення правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів та застосування заходів щодо їх примусового стягнення. Наголошено, що адміністрування митних платежів має свою специфіку, яка відрізняється від адміністрування податків, зборів, платежів, що передбачена податковим законодавством, оскільки охоплює такі інститути митного регулювання як країна походження товару, митна вартість товарів, Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності, митні режими, митне оформлення, декларування, митний контроль, забезпечення сплати митних платежів.

Ключові слова: адміністрування, митні платежі, митне законодавство, податкове законодавство, митні органи, платники податків.

Voznyi M. The essence and legal nature of the administration of customs payments

The article is devoted to clarifying the essence and legal nature of the institution of customs payments administration. It is noted that in accordance with the customs legislation, the activities of customs authorities in the direction of ensuring the settlement of customs payments, the implementation of control of the correctness of the calculation,

timeliness and completeness of their payment, the application of measures for their forced recovery, the organization of the application of guarantees for ensuring the payment of customs payments, interaction with banking institutions and independent financial intermediaries, providing such guarantees, is the administration of customs payments.

The approaches of scientists in determining the administration of customs payments are presented. It is emphasized that legal science lacks a single approach to understanding the category of «customs payment administration». Attention was drawn to the construction of «administration of taxes, fees, customs payments, a single contribution to mandatory state social insurance and other payments in accordance with the legislation, the control of compliance of which is entrusted to the controlling bodies», which is provided for in the tax legislation. The imperfection of its legislative definition is pointed out, since the administration of taxes, fees, and payments covers much more measures that are carried out by the controlling bodies for the purpose of correct calculation, completeness and timeliness of payment of taxes, fees, and payments by taxpayers.

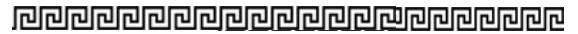
It was established that the administration of customs payments is a complex institution that combines the norms of customs, tax and administrative legislation. The administration of customs payments is defined as a set of actions, decisions and procedures by which customs authorities and their officials carry out activities aimed at ensuring the correctness of the calculation, timeliness and completeness of the payment of customs payments and the application of measures for their enforcement. It is emphasized that the administration of customs payments has its own specificity, which differs from the administration of taxes,

fees, and payments provided for by the tax legislation, as it covers such institutions of customs regulation as the country of origin of goods, customs value of goods, Ukrainian classification of goods of foreign economic activity, customs regimes, customs registration, declaration, customs control, ensuring the payment of customs payments.

Key words: administration, customs payments, customs legislation, tax legislation, customs authorities, taxpayers.

Література

1. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: Укр. енцикл., 1998. Т. 1: А-Г. 672 с.
2. Сучасний словник іноземних слів / уклад. Л.І. Нечволод. Х.: Торсіне плюс, 2009. 768 с.
3. Соловійов В.М. Поняття і сутність правового регулювання державного управління в Україні. Університетські наукові записки. 2007. № 3 (23). С. 27–33.
4. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / В.С. Загорський та ін. Львів: ЛРІДУ, НАДУ, 2011. Т. 1. 748 с.; Т. 8. 712 с.
5. Зіборов О.Б. Поняття та ознаки публічного адміністрування. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. 2021. Випуск 64. С. 220–223.
6. Яковлев І.П. Форми і методи публічного адміністрування у державній митній справі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2016. 224 с.
7. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення 25.01.2024).
8. Баранов С.О. Актуальні проблеми адміністрування митних платежів в Україні: сучасний аспект. Південноукраїнський правничий часопис. 2015. № 3. С. 117–119.
9. Озеруга О.В. Адміністрування митних платежів: сутність та особливості правового регулювання. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. Випуск 6, Том 2. С. 92–95.

10. Батанова Л.О. *Поняття, сутність та особливості адміністрування митних платежів*. *Lex Portus*. 2016. № 2. С. 114–123.

11. Запорожець О.Ф. *Концептуальні домінанти митно-податкового адміністрування в Україні*. *Економіка та держава*. 2012. № 8. С. 73–76.

12. Світлак І.І. *До питання про послуги в сфері управління митною справою України*. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2006. Випуск 32. С. 110–115.

13. *Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 25.01.2024).

14. Беспалова А.О. *Правове регулювання адміністрування податків і зборів в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07*. Національний університет

“Одеська юридична академія”. Одеса, 2015. 233 с.

15. Оніцик Ю.В. *Митні правовідносини: поняття, ознаки, види*. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. 2012. № 1 (56). С. 142–147.

16. Оніцик Ю.В. *Правове регулювання митних відносин в Україні та в країнах Європейського Союзу: фінансово-правовий аспект: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07*. Київ, 2014. 44 с.

17. Оніцик Ю.В. *Правова конструкція «митні платежі»: проблеми сучасної інтерпретації*. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2016. № 3–4. С. 23–28.

18. Орлюк О.П. *Фінансове право*. Академічний курс: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2010. 808 с.

19. Озеруга О.В. *Адміністрування митних платежів як фінансово-правовий інститут*. *Приватне та публічне право*. 2019. № 3. С. 101–104.

